

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. május 8.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

OKTATÁSI MINISZTERIUM

Figyelem!**A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!****A helyesírás és az íráskép minősítését I. a mellékletben!****Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor****Petőfi Sándor: *Az apostol* (részlet)**

„A szőlőszem kicsiny gyümölcs,
Egy nyár kell hozzá mégis, hogy megérjék.
A föld is egy gyümölcs, egy nagy gyümölcs,
S ha a kis szőlőszemnek egy nyár
Kell, hány nem kell a nagy gyümölcsnek,
Amíg megéri? Ez belékerül
Évezredek vagy talán évmilliomokba,
De bizonyára meg fog érni egykor,
És azután az emberek belőle
Világvégeig lakomázni fognak.
A szőlő a napsugaraktól érik;
Míg édes lett, hány napsugár
Lehelte rája élte melegét,
Hány százezer, hány milliom napsugár?...
A földet is sugárok érlelik, de
Ezek nem nap sugárai, hanem
Az embereknek lelkei.
Minden nagy lélek egy ilyen sugár, de
Csak a nagy lélek, s ez ritkán terem;
Hogyan kívánhatnók tehát, hogy
A föld hamar megérjék?...
Érzem, hogy én is egy sugár vagyok,
Amely segíti a földet megérni.
Csak egy nap tart a sugár élete,
Tudom, hogy amidőn megérkezik
A nagy szüret,
Akkorra én már rég lementem,
S parányi művemnek nyoma
Elvész az óriási munka közt,
De életemnek a tudat erőt ad,
Halálomnak pedig megnyúgovást,
Hogy én is, én is egy sugár vagyok! –

Munkára hát,
Föl a munkára lelkem!
Ne legyen egy nap, egy perc elveszítve,
Nagy a földadat, az
Idő röppül, s az
Élet rövid. –
Mi célja a világnak?
Boldogság! S erre eszköz? A szabadság!
Szabadságért kell küzdenem,
Mint küzdtek érte oly sokan,
És hogyha kell, elvérzenem,
Mint elvérzettek oly sokan!
Fogadjatok, ti szabadság-vitézek,
Fogadjatok szent sorotok közé,
Zászlótokhoz hűséget esküszöm,
S hahogy véremben lesz egy pártütő csepp,
Kiontom azt, kifreccsentem belőlem,
Habár szívemnek közepén lesz is!”
(Pest, 1848. [július–szeptember])

Szövegekészítés: *Petőfi Sándor összes versei*. A szöveget gondozta és az utószót írta Kerényi Ferenc. Osiris Kiadó, Budapest, 2004. 1009–1010. o.

A kép forrása: www.elte.hu/magyar-irodalom/petofi/kepek

1. A mű egyik méltatója szerint „Az apostol [...] a költő eszméinek szótára”. Nevezze meg azokat az ideológiai-politikai eszméket, amelyek irányítják a főhős törekvéseit! Legalább négy problémakört említsen!

Lehetséges válaszlelemek:

- királyellenesség;
- prófétaszerep, zsenikultusz (a nagy, kiválasztott ember és a tömeg viszonya);

- egyházellenesség (antiklerikalizmus);
- a világforradalom eszméje;
- a világszabadság gondolata;
- a társadalmi-szociális egyenlőség gondolata;
- a közös boldogság elérésének ideája.

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Egy jó válaszelem = 1 pont.

Téves, hiányzó válasz 0 pont.

2. Nevezzen meg három olyan Petőfi-alkotást, amely *Az apostolhoz* hasonló eszméket hirdet!

Lehetséges példák:

Levél Várady Antalhoz; Az ítélet; Egy gondolat bánt engemet...; A XIX. század költői; A nép; A nép nevében; Világosságot!; Szabadság, szerelem!; Nemzeti dal; Beszél a fákkal a bús őszi szél; A szabadsághoz; A királyokhoz; Föltámadott a tenger...; Respublika; Akasszátok föl a királyokat!

Háromnál több cím megnevezése esetén az értékelés a sorrendben első három címre vonatkozik.

Adható 3, 2, 1, 0 pont.

Egy jó válaszelem = 1 pont.

Téves, hiányzó válasz = 0 pont.

3. Az irodalmi köztudat az idézett monológot „szőlőszem-hasonlatként” emlegeti. Fejtse ki véleményét a költői kép elemzésével arról, hogy stilisztikai szempontból helytálló-e a megállapítás!

Lehetséges tartalmi elemek:

- a monológot szervező kép nem tekinthető hasonlatnak, hanem összetett költői képnek, allegóriának;
- az összetett költői képek többnyire elemi költői képekre (pl. metaforákra) vezethetők vissza, kibontásukkal, részletezésükkel nőnek allegóriává;
- az allegória az egész művön végigvitt összetett költői kép, melyben a gondolati és a képi elem egyértelműen megfeleltethető egymásnak;
- a megfeleltetést – többnyire a mű végén – maga a szöveg is megadja (szőlőszem = világ; egy nyár = történelmi idő; napsugár = nagy ember).

Adható 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Kifejtett, helyesen érvelő, a kérdésre összpontosító és nyelvileg igényesen megfogalmazott válasz = 6 pont.

A válasz minőségének, nyelvi megformáltságának függvényében a pontszám egy-egy ponttal csökkenhet.

Teljesen téves, hiányzó válasz = 0 pont.

4. A közölt monológot az írásjelek változatossága jellemzi.**a) Milyen hangulati-poétikai, kommunikációs szerepe van szövegrészletben a mondatzáró írásjelek gazdagságának? Válasza legalább hat elemet tartalmazzon!****Lehetséges tartalmi elemek:**

- a szöveg erősen retorizált;
- a mondatzáró írásjelek a belső vívódást tükrözik;
- a mondatzáró írásjelek a végső felismerésig való eljutás bonyolult lélektani-intellektuális folyamatát érzékeltetik;
- a pont (.) a közlő, tájékoztató funkció jelzője;
- a megszólaló a bizonyosság jegyében tesz állításokat;
- a kérdések egy része retorikai kérdés;
- a kérdőjel (?) tükrözi a megszólaló (látszólagos) bizonytalanságát;
- a kérdőjel érzelmileg bevonja az olvasót a gondolatmenetbe;
- a felkiáltójel (!) az érzelmi telítettség hordozója;
- a felkiáltójel az önbuzdítás, önfelszólítás kifejezője;
- a felkiáltójel retorikusan is jelzi a heurisztikus, végső felismerést.

Adható 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Csak az írásjelek megnevezéséért nem jár pont.

Egy mondatzáró írásjelre reflektáló, legalább egy érdemi (a szövegbeli funkciójára is vonatkozó) megállapítást tartalmazó, nyelvileg igényesen kifejtett gondolatmenet = 2 pont.

Két mondatzáró írásjelre reflektáló, legalább egy-egy érdemi (a szövegbeli funkciójára is vonatkozó) megállapítást tartalmazó, nyelvileg igényesen kifejtett gondolatmenet = 4 pont.

Három mondatzáró írásjelre reflektáló, egy-egy érdemi (a szövegbeli funkciójára is vonatkozó) megállapítást tartalmazó, nyelvileg igényesen kifejtett gondolatmenet = 6 pont.

Ha a vizsgázó egy átfogó, funkcionális megközelítésből elindulva fejt ki a mondatzáró írásjelek szövegbeli szerepét, és az egész szöveg retorizáltságára utaló összefüggésben említi a konkrét írásjeleket, fogadjuk el érvényes, helytálló válasznak.

A válasz minőségének, nyelvi megformáltságának függvényében a pontszám egy-egy ponttal csökkenhet.

Teljesen téves, hiányzó válasz = 0 pont.

b) Mi a szerepe a monológban a három pontnak (...), illetve a gondolatjelnek (–)? Legalább két tényezőt említsen!**Lehetséges tartalmi elemek:**

- a három pont (...), illetve a gondolatjel (–) az elhallgatás (ellipszis) mint retorikai-stilisztikai alakzat tipográfiai kifejezője;
- a (...) a szünet jelzéseként is felfogható, hivatva arra, hogy az olvasóra tett hatást fokozza;
- mindkét írásjel funkciója többértű;
- a szöveg egészében jelezheti, hogy a megszólaló továbbgondolja mondandóját;
- jelezheti, hogy a megszólaló új gondolatmenetbe kezd;
- az olvasót, befogadót bevonja a meditációs folyamatba;

– a megszólaló a közlését megkérdőjelezhetetlennek, végérvényesnek tekinti.

Adható 2, 1, 0 pont.

Legalább két érdemi megállapítást tartalmazó, nyelvileg igényesen kifejtett gondolatmenet = 2 pont.

A válasz minőségének, nyelvi megformáltságának függvényében a pontszám egy ponttal csökkenhet.

Teljesen téves, hiányzó válasz = 0 pont.

5. Állapítsa meg a monológ verselését!

a) Verselés: időmértékes (szabad versbe váltó)

b) Meghatározó versláb: jambus

Adható 2, 1, 0 pont.

1 helytálló válasz = 1 pont.

Teljesen téves, hiányzó válasz = 0 pont.

6. *Az apostol* egyik értelmezője szerint a főhős „erkölcsi bénaságban szenved mindazt illetően, ami az embernek legközelebbi emberi kötelessége”.

Milyen történetekkel lehet érvelni az állítás mellett? Legalább kettőt említsen! Fejtse ki egyetértő vagy vitázó véleményét a megállapításról!

A történetekkel kapcsolatosan az idézet így folytatódik: „E holdkóros, sőt dühös rajongónak szemeláttára hal éhen gyermeke; hogy eltemethesse, jegygyűrűjét adja el, de árát az utolsó garasig a temetésre költi, átválván belőle csak egy falat kenyert is venni magának. (Hát másik éhező gyermeke?)” (Horváth János)

Lehetséges tartalmi elemek:

Az értékelés nem függhet attól, hogy a vizsgázó egyetért vagy nem ért egyet a megállapítással.

– lehetséges történetek: családjának elvesztése (feleségének, gyermekének nélkülözése, halála);

– a vélemény morális alapozottságú, az irodalmi alkotást életténynek s ezáltal egy elfogadott erkölcsi mérce szerint megítélhetőnek tartja;

– a művészi cél, a költői életérzés felől közelítve a tettek, illetve a tettek elmaradása alárendelődik a világvéleménynek;

– az értelmezés a Petőfi-mű erkölcsi felfogásától eltérő erkölcsi mércét alkalmaz;

– Szilveszter lépéseit, törekvéseit – belső vívódástól sem mentesen – az emberiség boldogításának eszméje vezérli;

– a végső cél erkölcsi parancsát nem hiteltelenítik a magánember kudarcai, személyes veszteségei.

Adható: 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

A megnevezett eseménymozzanatok számától függően adható 2, 1, 0 pont.

Kifejtett, helyesen érvelő, a kérdésre összpontosító és nyelvileg igényesen megfogalmazott vélemény = 5 pont.

A válasz minőségének, nyelvi megformáltságának függvényében a pontszám egy-egy ponttal csökkenhet.

Teljesen téves, hiányzó válasz = 0 pont.

7. Petőfihez, Petőfiről szóló művek címeit idézzük. Nevezze meg két mű szerzőjét!

Emlények	– szerző: Arany János
Politikai divatok	– szerző: Jókai Mór
Petőfi nem alkuszik	– szerző: Ady Endre
Petőfi koszorúi	– szerző: Babits Mihály
Petőfi Sándorka	– szerző: Kosztolányi Dezső
Petőfi, a légtornász	– szerző: Esterházy Péter

Adható 2, 1, 0 pont.

Egy szerző helytálló megnevezése = 1 pont.

Téves, hiányzó válasz 0 pont.

8. Egy 2002-ben végzett reprezentatív felmérés szerint a középiskolások körében Petőfi Sándor a legelfogadottabb magyar költő. Mi motiválhatta a diákokat döntésükben? Fejtse ki véleményét! Indoklásában tartózkodjon a közhelyszerű, leegyszerűsítő válaszoktól! Kifejtése legalább három érvet tartalmazzon!

Lehetséges válaszok és érvek:

- Petőfi a közfelfogás szerint a magyar történelem nagy pillanatának alakítója is (március 15. – Petőfi napja);
- az életmű és az életút egymást erősítve van jelen a befogadói köztudatban;
- a költészetéről alkotott közkeletű képre a romantikus költőszerepek (mint például a közösségi-közéleti, nemzeti költő) mindmáig nagy befolyást gyakorolnak;
- Petőfi költői nyelve (a szinkronitás múltával) ma sem jelent szemantikai szempontból nehézséget az olvasó számára;
- Petőfi költészete tematikai-műfaji, illetve verstani-ritmikai szempontból rendkívül változatos;
- művei korán, már gyermekkorban beépülnek az olvasói tudatba (pl. *János vitéz*);
- a született költő (poeta natus) és a tanult, tudatos alkotó attitűdje szerves egységet teremt az életműben.

Adható 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Minden jó, kifejtett, meggyőző érv, tartalmi válaszelem = 2 pont (összesen: 3x 2 pont = 6 pont).

A kifejtés nyelvi minőségére adható 2, 1, 0 pont.

Hiányzó válasz = 0 pont.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik.
2. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.

3. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldást értékelni kell!
4. A helyes feladatmegoldáshoz elégséges a részletezett tartalmi elemek szűkebb köre, és természetesen helyes válaszok lehetségesek a megadott tartalmi elemeken kívül is.
5. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A helyesírási hibapontok megállapításához a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor és a szövegalkotási feladatok megoldásait együttesen kell figyelembe venni.
6. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
7. Az értékelő tanár a vizsgázó összpontszámát az emelt szintű vizsgadolgozat végén található táblázatban rögzíti.

Egy mű értelmezése

Értelmezze Ady Endre *Krónikás ének 1918-ból* című költeményét! Elemzésének közép-pontjában az archaizálás szerepének formai-világképi vizsgálata álljon! Állításait a költemény verstani-ritmikai, stilisztikai-retorikai elemzésével bizonyítsa!

Ady Endre: *Krónikás ének 1918-ból*

Iszonyú dolgok mostan történülnek,
Népek népekkel egymás ellen gyűlnek,
Bűnösök és jók egyként keserülnek
S ember hitei kivált meggyöngülnek.

Ember hajléki már rég nem épülnek,
Szivek, tűzhelyek, agyak de sérülnek,
Kik olvasandják ezt, majd elképülnek,
Ha ő szivükben hív érzések fülnek.

Jaj, hogy szép álmok így elszörnyülnek,
Jaj, hogy mindenek igába görnyülnek,
Jaj, hogy itt most már nem is lelkesülnek
S mégis idegen pokol lángján sülnek.

Itt most vér-folyók partból kitérülnek,
Itt most már minden leendő gyérülnek,
Itt régi átkok mélyesre mélyülnek:
Jaj, mik készülnek, jaj, mik is készülnek?

Hegedús fickók többet hegedülnek,
Olcsó céciókon ezrek vegyülnek,
Rút zsvány-arcok ékesre derülnek
S ijedt szelidek szökve menekülnek.

Lámpás, szép fejek sután megszedülnek
Emberségesek igen megrémülnek,
Ifjak kik voltak, hoppa megvénülnek
S a Föld lakói dög-halmokba dülnek.

Bús kedvű anyák keservesen szülnek,
Labdázó fiúk halálba merülnek,
Ős, szép kemencék sorjukba elhülnek
S kedvelt szüzeink uccára kerülnek.

S szegény emberek mégsem csömörülnek,
Buták, fáradtak és néha örülnek,
Szegény emberek mindent kitörülnek
Emlékeikből, mert csak ölnek, ölnek.

Szegény emberek ölnek és csak ölnek
S láz-álmaikban boldogan békülnek
S reggelre kelvén megint megdühülnek,
Kárhoznak, halnak, vadakká törpülnek.

Halál-mezőkön bitófák épülnek,
Nagy tetejükre kövér varjak ülnek,
Unják a hullát, el- s vissza-röpülnek,
De az emberek meg nem csömörülnek.

(1918)

Szöveggözlés: *Ady Endre összes versei*. A szöveget gondozta és a jegyzeteket összeállította Láng József és Schweitzer Pál. Osiris Kiadó, Budapest, 1998. 739–740. o.

A kép forrása: www.oszk.hu

Elérhető: 25 pont**(25–20 pont)**

A vizsgázó az adott szemponthoz (problémához, kérdéshez, összefüggéshez) tartozó nyelvi, irodalmi tudás meggyőző alkalmazásával értelmezi a szöveget. Tanújelét adja ítélőképességének, kritikus gondolkodásának.

Az értelmezés lényegi állításai kifejtettek, a példák, hivatkozások helyénvalóak, relevánsak. Az állításokat támogató érvek közül egy sem alapul fogalmi, logikai tévedésen. A gondolatmenet világos, a felépítés logikusan előrehaladó. A globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul a szövegben.

Az értelmezés írója egyértelműen, folyékonyan fogalmaz.

Az írásmű nyelvi, stiláris regisztere egészében megfelel a feladatnak. A pontos mondat-szerkesztés és a szóhasználat választékossága lehetővé teszi az értelmes gondolatközlést.

(19–10 pont)

Az értelmezés tartja magát a tételben megjelölt szemponthoz (problémához, kérdéshez, összefüggéshez).

Van törekvés a logikus kifejtésre, de a példák, következtetések nem támasztják alá kellő mértékben az állításokat. Az írásmű nem tükrözi írója kellő mélységű tudását az adott témáról.

Az írásmű szerkezeti egységeinek aránya nem hibátlan (*pl. a vizsgázó nem fektet elég hangsúlyt arra, hogy a fontos dolgokat kiemelje, elvlassza a kevésbé lényegesektől; a gondolatok közötti összefüggés helyenként nem világos*).

A szókincs nem elég árnyalt, kifejező. Néhol mondat-szerkesztési hibák nehezítik az írásmű megértését.

Nyelvi-nyelvtani hibákat is tartalmaz a megoldás.

(9–1 pont)

Az adott szempontoknak megfelelő értelmezés, kifejtés nem eléggé igényes (*pl. általánosságok, önisméltés, fogalmi-tárgyi tévedés*).

Önálló véleményt az írásmű nem tartalmaz.

A főbb gondolatok nem különülnek el egymástól világosan (*pl. irányváltások, összefüggésbeli hiányosságok*).

A szegényes szókincs és az igénytelen mondathasználat akadályozza az árnyalt kifejezésnek.

A hangvétel élőbeszéd jellegű, nem felel meg az írott művel szemben támasztott igényeknek, követelményeknek.

Gyakran fordul elő nyelvi-nyelvtani hiba.

Lehetséges tartalmi elemek:

- a költeményt Ady Endre életében utolsóként megjelent verseskötete, *A halottak élén* (1918) tartalmazza, melynek meghatározó élménye a háború értékpusztító hatása;
- a cím a XVI–XVII. századi magyar irodalom egyik jellegzetes verses epikai műfajára, a históriás énekekre, krónikás énekekre utal; az évszám pedig konkretizálja a költemény keletkezési időpontját, illetve tárgyát;
- az erős retorizáltságot az elbeszélő krónikás szerepe indokolja;

- a verselés, az ütemhangsúlyos, tizenegy szótagos, 5//6 osztású sorok – ha ritkán is, de – feltűnnek a XVI–XVII. századi alkotóknál;
- a címben jelölt műfajt idézik a mindig többes szám harmadik személyű, két szótagos igei ragrímek; az *–ülnek* halmazrímként (38-szor) való szerepeltetése;
- a ragrímek hatását akusztikusan növeli, hogy az utolsó előtti szótag – sem helyesírási, sem verstani okokkal nem magyarázhatóan – mindig hosszú, s éppen ez emeli ki az egyetlen helyesen írt végszó, az *ölnék* jelentőségét;
- az archaizálás és nyomatékosítás stilisztikai eszköze az anafora (3–4. vsz.);
- a szóhasználat tudatos régiességén túl (*hajléki, olvasandják, kelvén*) a költemény egészében régies ízekkel telítődnek a különböző nyelvi rétegekből (neologizmusok, népies alakváltozatok, egyéni szóhasználat, familiáris-argó) vett kifejezések;
- az archaizálás világképi-gondolati szerepe a monotonitás, a kilátástalanság és reménytelenség érzékeltetése;
- a tudatosan alkalmazott régies hangvétel:
 - a tárgyiasítás eszköze,
 - a lírai én kiiktatásának lehetősége,
 - a szecessziós lírától való eltávolodás kifejezője.

Reflektálás egy (kor)jelenségre

Meg-megújuló vita folyik arról, vajon szükséges és lehetséges-e egy-egy irodalmi alkotást más nyelvre átültetni.

A szóba jöhető érveket és/vagy ellenérveket (pl. a nyelv időbelisége, a különböző műnemek) figyelembe véve fejtsse ki véleményét a műfordítás problémájáról! Gondolatmenetét legalább két, a magyar fordításirodalomból vett példával támassza alá! Reflektálásában vegye figyelembe az alábbi idézetet is!

„Ha elismerjük a műfordítás jogosultságát, akkor nem lehet a műfordítótól betű szerinti hűséget követelni, mert a betű szerint való hűség hűtlenség. Minden nyelv anyaga különböző.” (Kosztolányi Dezső)

Szövegekzlés: Kosztolányi Dezső: *Ábécé a fordításról és a fordításról*. In: Kosztolányi Dezső: *Nyelv és lélek*. Osiris Kiadó, Budapest, 1999. 512. o.
A kép forrása: www.oszk.iif.hu

Elérhető: 20 pont

(20–15 pont)

Az írásmű a témához tartozó nyelvi, irodalmi tudás alkalmazásával, átgondolt és meggyőző gondolatmenettel reflektál a tételben megjelölt szempontokra (problémára, kérdésre, összefüggésre).

A vizsgázó tanújelét adja ítélőképességének, kritikus gondolkodásának, képes személyes reflexiókra, álláspont megfogalmazására.

A lényegi állítások kifejtettek, a példák, hivatkozások helyénvalóak, relevánsak. (Az állításokat támogató érvek közül egy sem alapul fogalmi, logikai tévedésen.)

A felépítés logikusan előrehaladó, a globális és lineáris kohézió egyaránt megvalósul a szövegben.

A nyelvi, stiláris regiszter egészében megfelel a témának, a témáról mondottaknak.

(14–10 pont)

A dolgozat a témához tartozó nyelvi, irodalmi tudás alkalmazásával reflektál a tételben megjelölt szempontokra (problémára, kérdésre, összefüggésre), de érvei, példái nem min-

dig támasztják alá kellő mértékben állításait.

A vizsgázó törekszik gondolatai pontos és változatos kifejezésére, de előfordulnak felületes kijelentések *(pl. a gondolatok közötti összefüggés helyenként nem világos)*.

Az írásmű nem mindig tükröz kellő mélységű és részletességű tudást, sem a dolgozatíró véleményét.

A vizsgázó nem fektet elég hangsúlyt arra, hogy a fontos dolgokat kiemelje, ezért a szerkezet nem hibátlan.

A szókincse nem eléggé árnyalt és kifejező.

Kisebb mondatszerkesztési, nyelvi, nyelvtani hiba is előfordul.

(9–1 pont)

A kérdés kifejtését, a reflexiók megfogalmazását akadályozzák az általánosságok, az önisméltás, esetleg tárgyi tévedés.

Az írásmű logikai érvelése, példái, hivatkozásai, az önálló vélemény megfogalmazása kevésbé meggyőzőek.

A főbb gondolatok nem különülnek el világosan egymástól.

Az író „elvész” a dolgozatban *(pl. irányváltatások, szövegösszefüggésbeli hiányosságok)*.

A mondatok többnyire hosszadalmasak vagy zavarosak.

A nem eléggé változatos szókincs akadályozza az árnyalt kifejezést.

A hangvétel élőbeszéd jellegű, nem felel meg az írott művel szemben támasztott igényeknek, követelményeknek.

Gyakran fordul elő nyelvi-nyelvtani hiba.

Lehetséges tartalmi elemek:

Érvek a műfordítás létjogosultsága mellett:

- kitágítja az olvasói horizontot, közvetíti más népek, nyelvek alkotásait;
- a műfordítás kiküszöböli a nyelv időbeliségéből fakadó megértési nehézséget;
- átélhetővé teszi mindenkori szinkronitása révén a régi korok vagy holt nyelvek alkotásait is;
- gazdagítja az anyanyelvet, a művészi-anyanyelvi kifejezés lehetőségeit;
- a hűség-hűtlenség, a fordítás-ferdítés kérdése elsősorban a lírát érinti, kevésbé vonatkozik az epikai vagy drámai alkotások átültetésére;
- a magyar nyelv – kivételes ritmikai lehetőségeinél fogva – szinte minden verselési forma átültetésére alkalmas;
- a legjelentősebb műfordítások nemcsak az alkotói életmű szerves részei, hanem beépültek az irodalmi köztudatba is;
- a magyarról idegen nyelvre fordítás lehetővé teszi irodalmunk nemzetközi megismerését, elismerését *(pl. Petőfi-, Márai-kultusz, Esterházy, Kertész, Nádas Péter)*.

Érvek a műfordítás ellen:

- az irodalmi alkotás nyelvi konstrukció, ezért annak sérülése nélkül nem lehet más nyelvre átültetni;
- a nyelv nem csupán közvetítő eszköz, hanem egy adott közösség mentalitásának, történetének és identitásának hordozója is; ezt pedig nem lehet átadni a fordításban;
- a műfordítás szükségszerűen ferdítés, ezért tévképzeteket kelt az olvasóban az eredeti művet illetően;
- minden fordító magához hasonítja az átültetendő művet, s ezzel csupán saját életművét gazdagítja;

- a mindenkori műfordítás tökéletlenségét mutatja, hogy az adott művet időről időre újra átültetik.
- nem lehet visszaadni a magyar nyelv sajátosságait és szépségeit idegen nyelven, ezáltal (is) sérülhet a konnotáció.

A magyar műfordítás-irodalom néhány kanonizált teljesítménye:

- Biblia – Károlyi (Károli) Gáspár, Káldi György;
- Arisztophanész komédiái – Arany János;
- Szophoklész: *Oedipus király* – Babits Mihály;
- Dante: *Isteni Színjáték* – Babits Mihály;
- Shakespeare: *Hamlet* – Arany János;
- Shakespeare: *Szentivánéji álom* – Arany János;
- Shakespeare: *A vihar* – Babits Mihály;
- Shakespeare: *Lear király* – Vörösmarty Mihály;
- Goethe: *Vándor éji dala* – Tóth Árpád, Kosztolányi Dezső;
- Puskin: *Anyegin* – Áprily Lajos;
- Poe: *A holló* – Tóth Árpád, Kosztolányi Dezső, Babits Mihály;
- Baudelaire: *A Romlás virágai* – Babits Mihály, Tóth Árpád, Szabó Lőrinc;
- Milne: *Micimackó* – Karinthy Frigyes.

Néhány műfordításkötet, illetve gyűjtemény:

- Szabó Lőrinc: *Örök barátaink*;
- Tóth Árpád: *Örök virágok*;
- Radnóti Miklós: *Orpheus nyomában*;
- Kosztolányi Dezső: *Idegen költők; Modern költők*;
- Babits Mihály: *Amor Sanctus; Erato*;
- Weöres Sándor: *A lélek idézése*.

Gyakorlati írásbeliség

Manapság több felmérés is készült a fiatalok egészségi állapotáról. Az eredmények értékelésére több konferenciát is szerveznek.

Írjon rövid, legfeljebb egy oldal terjedelmű hozzászólást egy diákkonferenciára, melyen az egészségmegővés fiatalkori problémáiról lesz szó!

(Aláírásként ne a saját nevét szerepeltesse!)

Elérhető: 15 pont

(15–11)

Az írásmű tartalma megfelel a kommunikációs helyzetnek, a címzettnek.

A tartalmi elemek meggyőzőek, hitelesek, életszerűek.

Az írásmű megfelel az adott szövegfajta, műfaj szerkezeti, nyelvhasználati, stílusbeli normáinak (*pl. a levélnek, a vitaindítónak, a kérvénynek, a hozzászólásnak*).

(10–5 pont)

Az írásmű tartalma lényegében megfelel a kommunikációs helyzetnek, a címzettnek, de az érvek, indoklások nem eléggé meggyőzőek.

Az adott műfaj szerkezeti és nyelvhasználati, stílusbeli normáiból egy-két elem nem teljesül, de értelemzavaró, félreértésre okot adó hiba nem fordul elő.

(4–1 pont)

A tartalmi indoklások nem elégségesek (pl. *szegényesek, kevésbé életszerűek*).

Valamely formai hiba miatt kommunikációs „zárlat” léphet fel, az írásmű nem alkalmas a kívánt cél elérésére.

A feladat megoldásában mind a szóbeli, mind az írásbeli hozzászólás értékelendő.

Tartalmi elemek:

Lehetséges utalások a fiatalok egészségét veszélyeztető tényekre:

- környezeti ártalmak;
- mozgáshiány;
- elégtelen, illetve egyhangú táplálkozás;
- rossz testtartás;
- káros szenvedélyek;
- elégtelen világítási környezet;
- zajártalmak (pl. *túl hangos zenei környezet*);
- alváshiány;
- a felnövekedésből (is) adódó lelki problémák megoldatlansága.

Formai elemek:

- megszólítás: konferencia, közönség, résztvevők;
- a kérdés fontosságának taglalása;
- az egészségmegőrzés útja: életmód (pl. *egészséges étkezés, sport, káros szenvedélyek elkerülése, kevés stressz*);
- reflektálás a saját szövegre (pl. *„hozzászólásomban”*);
- utalás a jelenlévőkre (pl. *„mint önök is tudják...”*);
- formális befejezés (pl. *„köszönöm a figyelmet”*).

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

Bekezdés jele: fordított z-betű.

Nincs új bekezdés (álbekezdés): \lrcorner

Szövegbeli hiány jele: \surd

Egyéb szövegalkotási hiba jele: -----

Tartalmi hiba: _____

Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.

Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: \rightarrow

Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: \Downarrow

Logikai vagy nyelvi ellentmondás: \leftrightarrow

A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~

Egybeírás jele: $\textcircled{\cup}$

Különírás jele: $\textcircled{\cap}$

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás, súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás, egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

Az íráskép rendezett, olvasható.

Az íráskép rendezetlen: –1 pont.

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. A mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban.
2. Az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. Kezdőbetűk tévesztése közhasználatú tulajdonnevek esetében
4. Kezdőbetű tévesztése tulajdonnévből képzett melléknév esetében
5. Igekötős igék hibás írása
6. Az *ly - j* hibás írása, az *ly - j* tévesztése szótőben és toldalékban, az *ly - j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése közhasználatú szavakban
7. Tagadószó egybeírása az igével
8. Felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. Közhasználatú szavak egybe- és különírása
2. Közhasználatú szavak elválasztása
3. Magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban

Egyéb hiba (1 pont)

1. Nem közhasználatú szavak durva hibái
2. Köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *Világháború, Föld Napja*).

Központozási hiba (összesen 5 pont)

1. Mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése.
2. Egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése.

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak ugyanabban a szóban elkövetett megegyező hiba és a központoszási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkincse közhasználatúnak tekintendő (*pl. metafora*).

A nyelvhelyességi hibát ne minősítsük helyesírási hibának.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba soroljuk, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a jelölt emlékezetből idéz, és esetleg hibát vét, hibáit soroljuk az egyéb hibák közé. A költői–írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében viszont másként ítélandó meg, ezt a hibatípust a központoszási hibának megfelelően pontozzuk.

A helyesírási hibák szempontjából a szövegtértési és a szövegalkotási feladat megoldását együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 29 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot vonunk le.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	2
5–6	3
7–8	4
9–10	5
11–12	6
13–14	7
15–16	8
17–18	9
19–20	10
21–22	11
23–24	12
25–26	13
27–28	14
29–	15